

Uredništvo portala Slstory nima soglasja avtorja za objavo članka

Republike Slovenije, na kateri je bilo predstavljenih 71 originalnih papeških listin, spremljal pa jo je tudi bogat katalog.

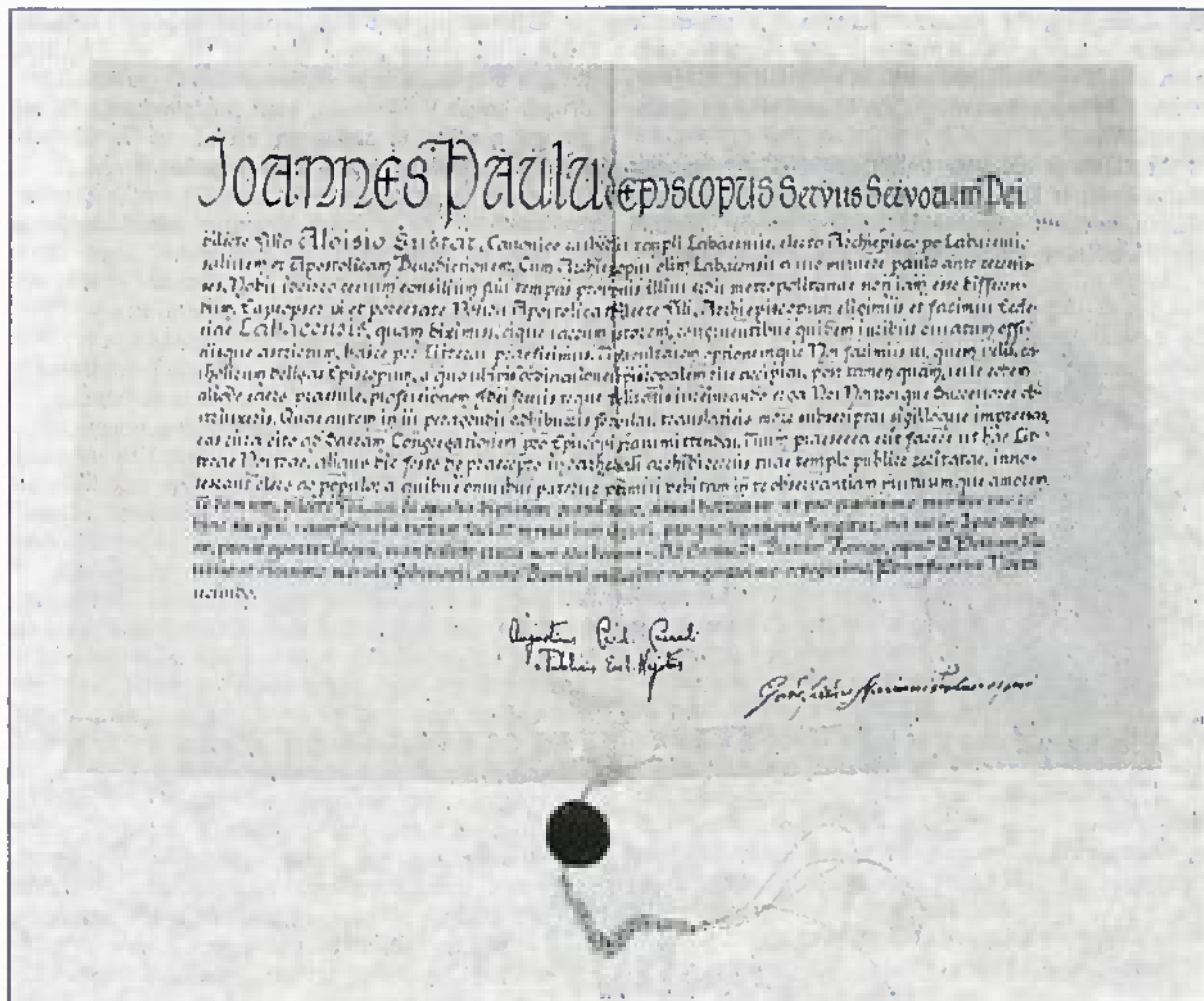
Rimski škof, kar papež tudi sicer je, je po padcu zahodnega dela rimskega imperija postal osrednja oseba ne samo v Cerkvi, ampak tudi v kulturnem in političnem življenju tega dela sveta. Tako je imel papež pomembno vlogo tudi v življenju naših prednikov vse od prihoda na področje vzhodnih Alp, prvim misjonarjem je nanreč to poslanstvo zaupal ravno papež. Do pričetka razstave je bilo v Arhivu Republike Slovenije, pokrajinskih in škofijskih arhivih ter arhivih redov evidentiranih nekaj manj kot osemsto originalnih papeških listin. Mednje niso zajeti tisti dokumenti, ki so jih v papeževem imenu izdajali posamezni papeževi uradi (kongregacije) ter uradni in overovljeni prepisi, ki sta jih prejemnikom posredovali graška oz. dunajska nunciatura. Avtor razstave dr. France M. Dolinar je vse to hogastvo verskih kulturno-političnih in tudi osebnih stikov med papeži in našimi predniki predstavil z več zornih kotov. Na razstavi, kjer si posamezni eksponati sledijo kronološko, smo mogli spremljati razvoj poslovanja papeške pisarne, tako diplomatske kakor tudi paleografske spremembe, obenem pa slediti stalnicam, ki se od najstarejših eksponatov do danes skorajda niso spremenile (hula, pergament).

Postavitev v obliki križa nas opozarja na teritorialno zaključenost razstave, omejeno na ozemlje Republike Slovenije oz. Slovenske cerkvene pokrajine, ki je sestavljena iz treh škofij. Na koncu treh krakov križa so simboli posameznih škofij: nadškofov sedež iz ljubljanske stolnice, klečalnik škofa Slomška in kip sv. Nazarija, zavetnika koprške škofije, skupaj s historičnimi grbi škofij (pri Kopru grb škofa Bonifacija de Ponte iz konca 18. stol.), na sredini, kjer se kraki sekajo, pa je listina o ustanovitvi metropolije, Slovenske cerkvene pokrajine.

Škofje smejo nastopiti svojo službo le po papeževem imenovanju in mu oh tem prisežejo. Predstavljene so listine, ki nam pričajo o ustanovitvi škofije (ljublanske), imenovanju škofov in tudi prej omenjene prisege. Druga velika skupina prejemnikov so samostani. Papeži niso le potrjevali njihovih ustanovitev, ampak so jim s podelitvami in potrditvami privilegijev omogočali od posvetne oblasti relativno neodvisno življenje (listina iz leta 1247, s katero papež Inocenc VI. jemlje v svojo posebno zaščito kostanjeviške cistercijane in jim ob tem potrdi vse privilegije, ki jih uživajo drugi samostani tega reda). Obenem so usmerjali duhovno življenje celotnih redov in s tem tudi posameznih samostanov. Zemljiški gospodje so se na papeže obračali s prošnjami za zagotovitev patronata nad posameznimi cerkvami in župnijami. S tem so si pridobili pravico zastopanja v pravnih zadevah in predlaganja kandidatov za dušne pastirje, imenovanje je še vedno pripadalo škofu. Nekaterim pa je na njihovo prošnjo dovolil ineti v svojih gradovih zasebne kapele, oh tem je določil tudi, kdaj

Slovenija v papeških listinah, Ljubljana, maj 1996, Arhiv Republike Slovenije, katalog, 192 strani

Obisk papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji (17.-19. maja 1996) je bila enkratna priložnost za slovenske arhiviste, da ponovno opozorijo širšo slovensko javnost na izjemno bogato kulturno dediščino, ki jim je bila zaupana. Tako je bila med 8. majem in 6. junijem v prostorih Narodne galerije na ogled razstava Arhiva

Listina Janeza Pavla II, izdana v Rimu, 24. februarja 1480, s katero imenuje ljubljanskega stolnega kanonika Alojzija Šuštarja za ljubljanskega nadškofa in metropolita.
Nadškofjski arhiv Ljubljana, Zbirka listin

se sme maševati. Papež je vstopil v svet preprostega vernika preko bratovščin, s potrditvijo le-teh in z njimi povezanimi odpustki. Tisti verniki pa, ki so papeže prosili za kakšen spregled, npr. zaradi preizkve starosti ali posvetitvi za duhovnika ali pa preveč bližnjega sorodstva ali sklenitvi zakonske zveze, so prejeli papeževo osebno pismo. Papeži pa niso skrbeli le za versko rast, ampak tudi za prosvetljevanje vernikov. Tako so omogočali izobraževanje v župnijskih in samostanskih šolah, pa tudi na univerzah. Na razstavi sta predstavljeni dokumenta, ki sta povezana z jezuitskima kolegijema v Ljubljani in Gradcu.

Ob razstavi je izšel tudi slikovno bogato opremljen katalog z več strokovnimi članki. Tako je avtor razstave dr. France M. Dolinar kronološko in vsebinsko predstavil stike med Slovenci in rimskimi papeži ter prispeval življenjepise enainpetdesetih papežev, ki so bili še posebej pomembni za Slovence, h katerim so dodane tudi fotografije upodobitev papežev iz bazilike sv. Petra v Rimu. Dr. Dušan Kos je v člankih *Od prošnje do listine in Videz listin* papeške pisarne predstavil delovanje in razvoj papeške pisarne ter iz-

delavo listin, ob tem pa tudi nastanek nekaterih vrst papeških dokumentov, npr. privilegija, litere, saplike. Dr. Peter Štih nam je z vidika diplomatike približal notranje značilnosti papeških listin in vrste le-teh. Večina listin na razstavi je bilo pečatnih, zato je dr. Božo Otorepec obogatil naše znanje v članku, v katerem je opisal razvoj pečatov na papeških dokumentih, drugočen pa je tudi pregled števila pečatnih listin papeške pisarne na Slovenskem po stoletjih. Ob omenjenih člankih je tu še katalog razstave (ekspozitov) in pa seznam 771 doslej evidentiranih papeških listin iz zbirke listin in fondov ARS, Frančiškanskega provincialnega arhiva v Ljubljani, Kapiteljskega arhiva v Novem mestu, Nadškofjskega arhiva v Ljubljani, Pokrajinskega arhiva v Mariboru, Pokrajinskega arhiva v Kopru - Enote Piran, Škofjskega arhiva v Kopru in Škofjskega arhiva v Mariboru.

Na razstavi so predstavljene listine dopolnjevali opisi listin z regesti na panojih nad vitrinami, fotografije oseb in krajev, nadškofovih in metropolitovih insignij, povezanih z vsebino razstavljenih dokumentov, ki so delo Uroša Zajca iz studia PROFIT, portreti

prej omenjenih 51 papežev. Razstavo je popestrila projekcija diapozitivov posebej za to razstavo narejenih zračnih posnetkov cerkva in njihovih notranjosti, ki jih je sponzorsko omogočilo Ministrstvo za notranje zadeve.

Razstavo je likovno oblikoval INKLA+ interior design d.o.o. iz Ljubljane, plakat in zunanost kataloga Marjan Kocjan, tehnično je katalog uredil GRAPH s.p. iz Ljubljane, natisnil pa Gorenjski tisk iz Kranja.

Kljub temu, da je razstavo v štirih tednih obiskalo 3956 obiskovalcev, med njimi je bilo več šolskih in drugih skupin, bi bilo vredno razstavo ponoviti še v drugih krajih v Sloveniji, kajti predstavitev tako bogatega gradiva je zanimiva vselej, ne le ob tako izjemnem dogodku kot je obisk papeža.

Jože Škofljanec

Grb lavantinske škofije,
Valvasor, Opus insignium

Grb ljubljanske škofije,
Valvasor, Opus insignium

Grb koprskega škofa Bonifacija
de Ponte (1776-1810) v tlaku
koprške stolnice

